

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 37.013.42

Н. П. Краснова

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНИХ СІМЕЙ У НОВИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ УМОВАХ

Масштабні зміни ХХІ століття в суспільному розвитку світового співтовариства, зміна загальної геополітичної картини світу, загострення екологічних, демографічних, соціальних проблем, посилення тенденції індивідуально-особистісного розвитку людини, зростання соціальної диференціації регіонів світу зумовили небачені вимоги до соціальної, соціально-педагогічної роботи, бо на сьогоднішній день ситуація з внутрішньо переміщеними особами та біженцями в Україні, що стала наслідком збройного конфлікту на сході країни, сягнула критичної позначки. Збройні протистояння завжди є джерелом соціальних проблем і вони сильно впливають на життя окремої людини, соціальних груп, на розвиток країни. Тому вкрай важливо аби люди, яких безпосередньо торкнулись наслідки бойових дій, швидко пристосувались до нового соціального середовища, знайшли роботу, житло, нові контакти. Людина, яка переїхала зі звичного для неї місця проживання та опинилась в незнайомих обставинах, потребує передусім підтримки від держави та приймаючих громад.

Значущість проблем сімей біженців і вимушених переселенців в сучасному українському суспільстві актуалізується в самих різних аспектах життєдіяльності індивіда в системі особистісно-середовищних відносин.

Відомо, що при вимушеній міграції серйозно порушується соціальна адаптованість людини: з одного природного і соціального середовища вона переміщується в інше, болісно розриваючи безліч природно-антропологічних зв'язків і штучно створюючи такі зв'язки на новому місці [4].

Перераховані вище процеси послужили причиною зміни суспільної свідомості по відношенню до біженцям і вимушеним переселенцям, дезадаптованим до конкретного соціального середовища. Ці підходи засновані на принципі інтеграції даної категорії людей у суспільство [6] через систему соціально-педагогічних заходів, які сприяють відновленню порушених міжособистісних, внутрішньопоколінних і внутрішньосімейних зв'язків.

Проблема адаптації та інтеграції внутрішньо переміщених для нашої країни є надважливою, про це свідчить кількість переселенців, яка

на квітень 2016 року, тільки по Київській області, становило 1 760 972 чоловік або 1 407 382 сім'ї з Донбасу і Криму. Це досить велика категорія людей, яким доводиться пристосовуватися до нових умов існування до нового життя, зазвичай покладаючись тільки на свої сили [14], бо державна допомога цій групі людей, в силу відсутності досвіду зіткнення з подібною проблемою, налагоджена не ефективно, хоч і починають працювати запрограмовані механізми: діяльність волонтерських організацій та міжнародних фондів найбільш виправдовують людські сподівання.

Допомога від держави надається у більшій мірі матеріального, фінансового та медичного характеру, хоча й вона не досконала. Основним завданням для влади на сьогодні є створення таких умов для успішної адаптації та інтеграції внутрішньо переміщених осіб в українське суспільство, які б допомогли об'єднатися родинам і створити нормальні передумови їх існування на території України. Враховуючи кількісні показники цього нового прошарку населення, що суттєво змінює структуру українського соціуму, і масштаби цього явища, дослідження цієї проблеми набуває неабиякої актуальності [13].

Масова вимушена міграція – серйозний обмежувальний фактор для розвитку та соціалізації дітей вимушених переселенців, який підлягає врахуванню у сучасній ситуації. Вона підсилює гостроту й актуальність прийняття оптимальних рішень у сфері соціальної політики, соціально-педагогічної та соціальної роботи, вибору ефективних соціально-педагогічних технологій у роботі з такими дітьми.

У науковій літературі дослідженню проблем переселенців присвятили свої праці П. Штомпкіт (теорія «соціальної травми»), Дж. Александер (теорія «культурної травми»); адаптаційні проблеми вимушених переселенців розглядають О. Міхеєва, В. Середа та ін.; основні причини, стратегії переселення визначили Т. Доронюк, А. Солодько та ін.; загальнотеоретичні проблеми соціальної роботи з такою категорією населення відображено у роботах І. Іванова, М. Лукашевич, І. Мигович та ін.; проблеми соціальної адаптації підлітків, аналіз психологічних проблем дітей – біженців надано у дослідженнях С. Артемова, Л. Корольової, Н. Лебедевої та ін.

Необхідність адаптації дітей вимушених переселенців та недостатній рівень науково-методичного забезпечення змісту цього процесу; формування навичок соціалізації дітей вимушених переселенців і брак відповідних форм та методів соціально-педагогічної роботи у даному напрямі – все це й зумовило вибір теми нашої статті, *мета* якої – розкрити напрями та зміст соціально-педагогічної діяльності з соціалізації дітей вимушено переміщених сімей у нових соціокультурних умовах.

Вимушена міграція передбачає зміну місця проживання на певний час або назавжди усупереч бажанням людей, до якої спонукають війни, голод, переслідування, стихійні лиха (наслідки землетрусів, повеней,

промислових аварій тощо) [13]. Внутрішньо переміщені особи – це громадяни України, особи без громадянства або іноземці, які легально проживають на території України, які були змушені залишити свої будинки або місця звичайного проживання, зокрема, в результаті/або для того, щоб уникнути наслідків збройного конфлікту, окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини, стихійних або антропогенних лих, і які не перетинали міжнародно визнаний кордон України [13].

Дорослі члени вимушено переміщених сімей, батьки зайняті спробами вирішення численних проблем, пов'язаних зі зміною місця проживання і не в змозі приділяти достатню увагу дітям. Основна маса таких дітей – свідки насильства, змушені під страхом смерті покинути свої будинки. Вони часто отримують психічні травми, будучи свідками сцен жорстокості, насильства.

Під соціальною адаптацією розуміється не просто пристосування особистості до навколишнього середовища, але й активний процес виховання особистості в соціумі, процес, в якому і особистість і соціум відіграють активну роль [1].

У дітей з сімей вимушених переселенців виникають проблеми різноманітного характеру, такі як: побутові, матеріальні, психолого-педагогічні та ін. спостерігаються процеси соціальної дезадаптації. Соціальна дезадаптація це наслідок деформації процесу соціалізації, що виявляється в його неузгодженості з традиціями, нормами, правилами, законами, прийнятими в суспільстві; в девіантній поведінці, спотворенні особистісних структур (ідеалів, настанов, цінностей); в розриві соціальних зв'язків і стосунків зі значущими для дитини людьми; обмеженні здатності виконувати соціальні функції; у звуженні кола або ослабленні інтенсивності провідних видів діяльності, необхідних для соціалізації дітей – гри, пізнання, праці, спілкування [7]. В науковій літературі надається наступне визначення поняття «соціалізація» – це складний багатогранний процес із: засвоєння індивідом протягом його життя соціальних норм і культурних цінностей того суспільства, до якого він належить; засвоєння й подальший розвиток індивідом соціально-культурного досвіду; становлення особистості, навчання і засвоєння особою цінностей, норм, установок, зразків поведінки, властивих даному суспільству, соціальної спільності, групи; включення людини в соціальну практику, придбання їм соціальних якостей, засвоєння суспільного досвіду і реалізації власної сутності за допомогою виконання певної ролі у практичній діяльності тощо [10].

Узагальнюючи проблеми соціальної адаптації дітей вимушено переміщених сімей у нових соціокультурних умовах можна визначити: соціокультурний бар'єр в умовах регіональної специфіки, що відображає, в тому числі, загальний рівень толерантності і соціальних практик взаємодії; відмінності в системах цінностей, самоідентифікації і самореалізації [9]. Також до труднощів дітей з сімей вимушених

переселенців слід віднести наступні: фізичні (погіршення пам'яті, зору, розлад травлення, порушення сну та ін.); соціальні (не сформованість адекватних соціально-комунікативних навичок; страх і недовіра; агресія та дратівливість по відношенню до оточуючих людей); психологічні (емоційні порушення, що проявляються в поведінкових реакціях; концентрація уваги; розлади мислення; підвищена плаксивість і примхливість, часті коливання настрою. Діти шкільного віку бувають надмірно неспокійні й нездатні завершити розпочату справу. Важкі переживання можуть призвести дітей середнього і старшого шкільного віку до думок про самогубство і суїцидальних спроб) [12].

Значне місце в соціально-педагогічній роботі з дітьми виушених переселенців та їх сім'ями посідає індивідуальна корекційна робота. Для дітей 6-10 років можна використовувати корекційну програму, спрямовану на подолання дитячих страхів та тривожності за допомогою образів. Мета програми – активізація, оптимізація та нормалізація процесів, уявлень, пов'язаних із страхами. Реалізація мети забезпечується у процесі вирішення завдань: 1) символічний контакт з об'єктом страху і реагування через програвання та ідентифікацію зі страхом; 2) зняття «побоювання страху» через усвідомлення його соціальної користі; 3) активізація через уяву ресурсів неусвідомленого, пов'язаного з архетиповими переживаннями, що знайшло своє відображення у традиційній народній культурі; 4) «оволодіння» страхом через зміну фокусу відносин і перебудову взаємодії з об'єктом страху. Програма складається з восьми занять, які проводяться щотижня протягом 2-х місяців. На кожне заняття відводиться від 1 до 2-х годин. Склад групи: 12-16 дітей [12].

Індивідуальне консультування підлітків базуються переважно на використанні методів терапії, розмови, оскільки у цьому віці розмова є важливим засобом усунення порушень психічного здоров'я [11]. Консультування підлітків здійснюється за схемою: встановлення контакту з підлітком, захист підлітка (опис труднощів та бажаних змін у собі, конкретних людей, ситуації); діагностична бесіда (пошук причин труднощів); інтерпретація (гіпотеза консультанта про можливі причини труднощів підлітка); переорієнтація (спільне відпрацювання конструктивних способів подолання труднощів) [3]. Програма групової роботи з підлітками повинна забезпечувати виконання вікових завдань розвитку і формування психологічного здоров'я з урахуванням порушень емоційно-вольової сфери, пов'язаної з тимчасовою відсутністю батьків. Психологи пропонують для кожного класу виокремити головні теми, а саме: для 5 класу – «Я та мій внутрішній світ»; для 6 класу – «Типові проблеми підлітка»; для 7 класу – «Я та інші»; для 8-9 класів – «Психологічна культура особистості підлітка». Відповідно до віку підлітка на заняттях використовують дискусійні та рольові методи, аналіз життєвих ситуацій тощо.

Отже, завдання соціально-педагогічної роботи з дітьми сімей вимушених переселенців визначаються їх проблемами і потребами розв'язання яких вимагає діяльності за наступними напрямками:

- інтеграції виховних впливів на дитину у загальноосвітньому навчальному закладі;
- формування об'єктивної самооцінки у дітей, життєвих планів, здійснення профорієнтації;
- виявлення порушень прав дітей та їх захист;
- корекцію поведінки дитини;
- відвідування дитини вдома і вивчення умов її життя, виховання і розвитку;
- правову просвіту щодо прав дітей [12].

В сучасних умовах одним з найбільш ефективних методів успішної адаптації та інтеграції дітей до нових соціокультурних умов є засоби мистецтва арт-терапії та арт-педагогіки. Слід зазначити, що арт-педагогіка являє собою двосторонній процес, тому що можна визначити два основних механізми впливу:

- мистецтво дозволяє в особливій символічній формі реконструювати конфліктну ситуацію, що травмує, на основі креативних здібностей суб'єкта;
- естетична реакція дозволяє змінити дію афекту «від болісного до приносить насолоду», гармонізує внутрішній світ.

Образи художньої творчості відбивають усі види підсвідомих процесів, включаючи страхи, внутрішні конфлікти, спогади, сновидіння. При їх словесному описі у дитини можуть виникнути ускладнення. Тому саме невербальні засоби часто є єдино можливими для вираження і прояснення сильних переживань.

Арт-педагогіка має наступні переваги:

- практично кожна людина (незалежно від свого віку) може брати участь в арт-педагогічній роботі, яка не вимагає від неї будь-яких здібностей до образотворчої діяльності чи художніх навичок;
- арт-педагогіка є засобом переважно невербального спілкування. Це робить її особливо цінною для тих, хто недостатньо добре володіє мовою, може в словесному описі своїх переживань;
- арт-педагогічна діяльність є могутнім засобом зближення людей. Це особливо цінно в ситуаціях взаємного відчуження, при утрудненні у налагодженні контактів;
- продукти образотворчої творчості є об'єктивним свідченням настроїв і думок людини, що дозволяє використовувати їх для оцінки стану, проведення відповідних досліджень;
- арт-педагогіка є засобом вільного самовираження, припускає атмосферу довіри, терпимості й уваги до внутрішнього світу людини;

- арт-педагогічна діяльність в більшості випадків викликає в людей позитивні емоції, допомагає перебороти апатію і безініціативність, сформувати більш активну життєву позицію;

- арт-педагогіка заснована на мобілізації творчого потенціалу людини, внутрішніх механізмів саморегуляції і зцілення. Вона відповідає фундаментальній потребі в самоактуалізації – розкритті широкого спектра можливостей людини й утвердження нею свого індивідуально-неповторного способу буття у світі [5].

Арт-педагогічна діяльність є за своєю суттю гуманною арт-педагогічною технологією, особливість якої полягає в тому, що цей ланцюжок дій, який обов'язково спрацьовує при точному дотриманні «правил гри», незалежно від особливостей застосування її суб'єктів. Реалізація арт-педагогічної технології може бути як суто індивідуальною, так і груповою (з використанням спільно створюваної атмосфери і групових проєктів) [11]. До методів, за допомогою яких може реалізовуватися технологія, відносять ізотерапію, казкотерапію, ігрову терапію, музикотерапію, глинотерапію, бібліотерапію.

Дана технологія включає в себе послідовність *чотирьох етапів*: діагностичний, аналітико-пошуковий, діяльнісний, повторна діагностика.

1. Діагностичний етап. Головна мета і завдання діагностики – виявлення специфіки і проблем у відносинах дитини з соціумом. Діагностика допоможе відновити «історію», яка призвела дитину до порушень соціалізації; визначити яка частина мікросередовища виявилася найбільш неспроможною в її позитивних впливах на дитину; який вплив з перерахованих факторів є багатоплановим, різноманітним, інтенсивним тривалим, і на який період розвитку дитини потрапляють ці дії; як дитина реагує на позитивний, негативний або дезінтегруючий вплив мікросередовища; допоможе досліджувати внутрішню середу, мотиви, цінності, «Я – концепцію» і самооцінку, тривожність, агресивність, толерантність [3].

На цьому етапі відбувається:

а) визначення і узагальнення фактів, що свідчать про прояви дезадаптації;

б) виявлення причин відхилень у поведінці дитини, пов'язаних з несформованістю і неадекватністю відносин до самої себе;

в) виявлення причин відхилень поведінки дитини, пов'язаних з несформованістю і неадекватністю ставлення до різних суб'єктів навколишнього світу;

г) виявлення кола проблем, рішення яких буде сприяти успішній адаптації дитини;

д) аналіз можливостей вирішення виявлених проблем у процесі адаптації.

Діагностичний етап може здійснюватися за допомогою наступних методів: спостереження, бесіда, метод експертних оцінок, анкетування, соціометрія, проєктивні методики: «Будинок. Дерево. Людина»,

«Людина. Людина під дощем. Дощ у казковій країні», «Неіснуюча тварина», «Кактус», «Малюнок сім'ї», «Сім'я в образах тварин», «Сім'я в образах казкових героїв», «Герб родини», «Лісова школа».

2. *Аналітико-пошуковий етап.* На основі аналізу діагностичних даних можливо буде виявити загальний напрям діяльності з соціальної адаптації дітей, сформулювати загальні цілі та конкретні завдання. Проаналізовані отримані показники діагностики будуть здійснюватися у наступних підетапах:

- визначення основних змін у поведінці дитини;
- визначення основних змін у відносинах із самим собою;
- визначення основних змін у відносинах до світу;
- визначення основних видів діяльності, в які буде включена дитина [12].

Відбувається підбір доцільних засобів (природи, культури, мистецтва, соціуму) спрямованих на формування, відновлення або компенсацію функцій дитини, які є реалізацією її особистісних відносин у взаємодії з іншими суб'єктами соціального життя.

Також на даному етапі відбувається пошук вирішення проблеми. При постановці мети відіб'ється можливий майбутній результат, виходячи з цього рівня проблемної ситуації. Будуть поставлені завдання на найближчу перспективу вирішення проблем соціального життя дитини в певному напрямку арт-педагогічної діяльності. Основною метою буде створення умов для вдосконалення можливостей дитини і її оточення в вирішенні проблем соціального життя.

3. *Діяльнісний етап.* На цьому етапі відбувається проектування і здійснення арт-педагогічної діяльності з соціалізації дітей сімей вимушених переселенців. На основі діагностики може бути складена програма з використанням арт-педагогічних методів: (казкотерапія, ігротерапія, ізотерапія), спрямованих на подолання агресивної поведінки дітей [13]. Арт-педагогічна діяльність пов'язана з розкриттям внутрішніх сил людини і дозволить:

- розвинути в собі спонтанність і вдосконалювати увагу, пам'ять, мислення (когнітивні вміння);
- вивчити свій життєвий досвід з незвичайного ракурсу;
- навчитися спілкуватися на екзотичному рівні (використовуючи образотворчі, рухові, звукові засоби);
- самовиражатися, доставляючи задоволення собі та іншим;
- розвивати цінні соціальні навички (в груповій роботі);
- освоїти нові ролі і виявляти латентні якості особистості, а так само спостерігати, як зміна власної поведінки впливає на оточуючих;
- підвищити самооцінку, що веде до зміцнення особистої ідентичності;
- розвинути навички прийняття рішень;
- розслабитися, виплеснути негативні думки і почуття;

- зайнятися образотворчим мистецтвом і реалізувати свою здатність до творчості.

Програма може включати в себе навчання спілкуванню в групах. Дитина навчиться висловлювати свої почуття та емоції соціально прийнятими засобами, самостійно і відповідально приймати рішення, відчувати себе впевнено незалежно від оточуючих умов.

4. Повторна діагностика. Після завершення діяльнісного етапу дослідження проводиться вторинна діагностика. На цьому етапі відбудеться виявлення:

а) наскільки змінилося уявлення дитини про саму себе («Чого я хочу?», «Що я можу?», «Чого я боюсь?», «Що мені заважає?»);

б) як змінилося ставлення дитини до соціуму?

в) визначення кола проблем, які дитина стала вдало вирішувати, визначення кола проблем, які дитина вирішувати не може, не навчилася, не хоче або не готова до їх вирішення;

г) аналіз змін, що відбуваються в поведінці дитини, її оточенні та її відношенні з навколишнім світом. Необхідно з'ясувати, на якому етапі були допущені помилки або виникли невизначені перешкоди і провести коректування діяльності.

Таким чином, напрями та зміст соціально-педагогічної діяльності з соціалізації дітей вимушено переміщених сімей у нових соціокультурних умовах залежить від об'єктивної ситуації, наявності засобів, бажання й уміння фахівців (соціальних педагогів, психологів, вчителів шкіл, соціальних працівників, керівників гуртків позакласної виховної роботи та ін.) застосовувати ці методи.

Список використаної літератури

1. Алексєєва М. І. Взаємодія батьків і дітей як фактор соціалізації підростаючої особистості / М. І. Алексєєва // Актуальні проблеми психології: традиції і сучасність: Тези Міжнар. наук. Костюк. читань, 9-11 червня 1992 р. – К., 1992. – Т. 1. – 234 с. **2. Батьки і діти:** соціальне самопочуття дітей в українських сім'ях / Г. В. Святненко, Л. С. Волинець та ін. – К.: Логос, 2000. – 92 с. **3. Бондарчук Н.,** Захожа Л. Інтерактивний діалог. Лекторій для батьків / Н. Бондарчук, Л. Захожа // Соціальний педагог. – 2010. – № 11 (47) листопад. – С. 30–32. **4. Гринда Н.** Політичні і правові рамки спільної міграційної політики Європейського Союзу / Н. Гринда // Вісник Львівського університету (Серія міжнародні відносини). – 2001. – Вип. 4. – С. 48–54. **5. Завацька Л. М.** Технології професійної діяльності соціального педагога. Навч. посіб. для ВНЗ / Л. М. Завацька. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 240 с. **6. Левченко К. Б.** Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми трудових мігрантів: навч.-метод. посіб. / К. Б. Левченко, І. М. Трубавіна, І. І. Цушко. – К.: ФОП «Купріянова», 2007. – 240 с. **7. Луковська С.** Організація роботи соціального педагога із сім'ями, які потребують соціального нагляду. Корекційне заняття /

С. Луковська // Соціальний педагог. – 2009. – № 7 (31) липень. – С. 14–16. **8. Мись В.** Методи дослідження сімейного укладу та морально-психологічного клімату у сім'ї / В. Мись // Соціальний педагог. – 2011. – № 6 (54) червень. – С. 15–18. **9. Прибиткова І.** Сучасні міграційні процеси: теоретико-методологічні аспекти досліджень / І. Прибиткова // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 1999. – № 1. – С. 161–172. **10. Словник-довідник** для соціальних педагогів та соціальних працівників / За заг. ред. Капської А. Й. – К. : Логос, 2000. – 260 с. **11. Соціальна** робота: технологічний аспект / За ред. проф. А. Й. Капської. – К. : ДЦССМ, 2004. – 246 с. **12. Харченко С. Я.** Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з сім'ями «групи ризику» : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. Я. Харченко, Н. П. Краснова, Я. І. Юрків ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 540 с. **13. Жданович Ю. М.** Масова вимушена міграція. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Flib.iitta.gov.ua%2F10722014>.<https://docviewer.yandex.ua/%2F1%2F%25D0%2596%25D0%25B4%25D0%15>.<https://docviewer.yandex.ua/%2520%25D0%25AE.%25D15.0%259C.pdf&name=Жданович%20Ю.М..pdf&lang=uk&c=58c42adae761&page=2>

Краснова Н. П. Соціально-педагогічна діяльність з соціалізації дітей вимушено переміщених сімей у нових соціокультурних умовах

У статті розглядаються проблеми вимушено переміщених сімей (побутові, матеріальні, психолого-педагогічні), а також проблеми дітей з даних сімей, до яких відносяться: соціальна дезадаптація як наслідок деформації процесу соціалізації, що виявляється в його неузгодженості з традиціями, нормами, правилами, законами, прийнятими в суспільстві; в девіантній поведінці, спотворенні особистісних структур (ідеалів, настанов, цінностей); в розриві соціальних зв'язків і стосунків зі значущими для дитини людьми; обмеженні здатності виконувати соціальні функції; у звуженні кола або ослабленні інтенсивності провідних видів діяльності, необхідних для соціалізації дітей – гри, пізнання, праці, спілкування. Надається поняття «соціалізація» та «соціальна адаптація» дітей з даних сімей. Визначаються труднощі дітей з сімей вимушених переселенців: фізичні (погіршення пам'яті, зору, порушення сну та ін.); соціальні (не сформованість адекватних соціально-комунікативних навичок; страх і недовіра; агресія та дратівливість та ін.); психологічні (емоційні порушення, що проявляються в поведінкових реакціях; розлади мислення; коливання настрою та ін.) та соціально-педагогічна робота (атр-педагогічні технології), що вміщує чотири етапи (діагностичний, аналітико-пошуковий, діяльнісний, повторна діагностика), спрямованих на допомогу в процесі соціалізації дітей з вимушено переміщених сімей.

Ключові слова: вимушено переміщені особи, соціалізація, соціальна адаптація, соціально-педагогічна діяльність з дітьми вимушено переміщених сімей.

Краснова Н. П. Социально-педагогическая деятельность по социализации детей вынужденно перемещенных семей в новых социокультурных условиях

В статье рассматриваются проблемы вынужденно перемещенных семей (бытовые, материальные, психолого-педагогические), а также проблемы детей из данных семей, к которым относятся: социальная дезадаптация, как следствие деформации процесса социализации, проявляющееся в его рассогласованности с традициями, нормами, правилами, законами, принятыми в обществе; в девиантном поведении, искажении личностных структур (идеалов, установок, ценностей); в разрыве социальных связей и отношений со значимыми для ребенка людьми; в ограничении способности выполнять социальные функции; в сужении круга или ослаблении интенсивности ведущих видов деятельности, необходимых для социализации детей – игры, познания, труда, общения. Даются понятия «социализация» и «социальная адаптация» детей из данных семей. Определяются трудности детей из семей вынужденных переселенцев: физические (ухудшение памяти, зрения, нарушения сна и др.); социальные (не сформированность адекватных социально-коммуникативных навыков; страх и недоверие; агрессия и раздражительность и др.); психологические (эмоциональные нарушения, которые проявляются в поведенческих реакциях; расстройства мышления; колебания настроения и др.) и социально-педагогическая работа (атр-педагогические технологии), состоящие из четырех этапов (диагностический, аналитико-поисковый, деятельностный, повторная диагностика), направленные на помощь в процессе социализации детей из вынужденно перемещенных семей.

Ключевые слова: вынужденно перемещенные лица, социализация, социальная адаптация, социально-педагогическая деятельность с детьми вынужденно перемещенных семей.

Krasnova N. Socio-pedagogical work on the socialization of children of internally displaced families in a new socio-cultural conditions

In the article the problems of internally displaced families (domestic, financial, psychological and pedagogical), as well as the problems children of these families in which websites: social exclusion as a consequence of the deformation process of socialization, which is manifested in it inconsistent with the traditions, rules, regulations, laws adopted in the society; in devante behavior, distortion of personality structures (ideals, attitudes, values); the rupture of social ties and relationships with significant for the child of men; in restricting the ability to perform social functions; the narrowing or weakening of the intensity of the leading activities necessary for the socialization of

children – games, learning, work, communication. Is the concept of "socialization" and "social adaptation" children of these families. Identifies difficulties of children from families of internally displaced persons: physical (impairment of memory, vision, sleep disturbance, etc.); social (the formation of adequate social and communicative skills; fear and mistrust; aggression and irritability, etc.); psychological (emotional disorders that manifest in behavioral reactions; thought disorder; mood swings etc.) and socio-pedagogical work (APR-pedagogical technologies), which contains four phases (diagnostic, analysis, search, activity, repeated diagnostics) designed to help in the process of socialization of children with internally displaced families.

Key words: internally displaced persons, socialization, social adaptation, socio-pedagogical work with children of internally displaced families.

Стаття надійшла до редакції 26.01.2017 р.

Прийнято до друку 24.02.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Харченко С. Я.

УДК 378.013.42

Н. О. Максимовська

АНІМАЦІЙНА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Динамічні умови сьогодення зумовлюють пошук механізмів регулювання соціальної життєдіяльності особистостей та груп, що потребують не тільки допомоги та підтримки, але й новітніх технологій інтеграції у соціум. Вимушені переселенці, мігранти та біженці, що стали жертвами політичних, економічних, військових криз, комп'ютерні та Інтернет-адикти, для яких віртуальна взаємодія в інформаційному середовищі підміняє реальне спілкування, люди похилого віку та особи з обмеженими можливостями потребують додаткової уваги в сенсі налагодження соціальних зв'язків у складних обставинах життєдіяльності та ін. Оскільки в широкому розумінні соціальна робота розглядається як інструмент врівноваження соціальних можливостей для гідного людського існування, актуалізується дослідження її специфіки з метою активізації соціальних суб'єктів та олюднення стосунків в умовах знедуховлення та сучасних глобальних викликів. Отже, сучасна соціальна робота має виконувати як традиційні завдання надання допомоги тим, хто цього потребує, так і самопомоги з метою виходу на новий якісний рівень взаємодії соціальних суб'єктів через продуктивну просоціальну діяльність. Анімація як суспільна практика, що має дозвіллеве походження, пододала межі сфери дозвілля і нині набула